

بررسی سیاستهای تخریبی رژیم گذشته در زمینه کشاورزی

* اولین کشت و صنعتی که همزمان با تصویب قانون تاسیس شرکتهای بهره‌برداری از اراضی زیرسدها شروع بکار کرد، کشت و صنعت ایران کالیفرنیا بود که این طرح به قیمت تخریب روستاهای منطقه، از بین رفتن دامداری سنتی، کاسته شدن میزان حاصلخیزی خاک مزارع، هدر دادن میلیونها ریال سرمایه و وام در اسفندماه سال ۵۴ بعثت عدم افزایش سرمایه شرکت از نظر مالی به حال توقف درآمد.

مقارن با پیشرفت تکنولوژی و دقیقتر شدن ابزار تولید و در نتیجه بالا رفتن کمیت و کیفیت تولیدات و محصولات صنعتی، این پیشرفت در کشاورزی نیز برای خود جایی باز کرد و کشاورزی نیز به تبع آن از این پدیده بهره‌مند گردید و استفاده از نیروی ماشین در کشاورزی، دگرگونی عظیمی را در بازدهی تولید برجای گذارد. استخراج آب، تسطیح خاک، کاشت، داشت، برداشت، بسته‌بندی، حمل محصولات همگی در گرو استفاده از نیروی ارزان، قوی و پر بازده بود. بر این پایه بود که اولین واحدهای کشت و صنعت ساخته شد و نظر بسیاری از سرمایه‌داران و فئودالها را بخود جلب نمود و اول بار در کشورهای سرمایه‌داری مورد استفاده قرار گرفت.

رژیم منحوس «پهلوی» با گذراندن مصوبه قانون تاسیس شرکتهای بهره‌برداری از اراضی زیرسدها در سال ۱۳۴۷ و اعطای اجازه کشت محصولات پرسود همچون زعفران و خشکخاش به این شرکتهای ۶۸ هزار هکتار از زمینهای غصب شده کشاورزان را مبدل به واحدهای بزرگ کشاورزی و شرکتهای کشت و صنعت نمود.

بدین ترتیب پایه‌های ایجاد واحدهای بزرگ کشاورزی و شرکتهای کشت و صنعت بوجود آمد، توجه بوجود آوردن این شرکتهای در ظاهر عدم توانائی کشاورزان محلی در تأمین سرمایه لازم جهت توسعه و عمران کشاورزی ذکر می‌گردید، در حالیکه در باطن هدف اصلی، ایجاد طرحهای وسیع سرمایه‌بر (Capital intensive) و در نتیجه وابسته شدن به واردات کالاهای سرمایه‌ای و

کشت و صنعتها

کارشناسان خارجی و نیروی انسانی بود. سایر توجیه‌های ذکر شده در بوجود آوردن این شرکتهای عبارت بودند از:

- ۱- کاهش سرمایه‌گذاری اولیه و بهای تمام شده آب در اراضی به مقیاس وسیع.
- ۲- کاهش هزینه‌های تسطیح و آماده کردن زمین.
- ۳- کاهش هزینه‌های ماشین‌آلات و خدمات کشاورزی
- ۴- کاهش هزینه‌های عمومی (برق، ارتباطات، توزیع سوخت، مدرسه و درمانگاه)
- ۵- افزایش امکانات ایجاد صنایع وابسته به کشاورزی بعثت حجم زیاد
- ۶- تولید و تنوع محصولات و وجود تسهیلات زیربنائی
- ۷- اقتصادی بودن استفاده از نیروی انسانی ماهر و متخصص

بدین ترتیب قانون تاسیس شرکتهای بهره‌برداری از زیرسدها علیرغم کلیه گزارشات انتقادی- کارشناسی بتصویب رسید و براساس آن واحدهای بزرگ زراعی در اراضی زیرسدها بوجود آمد. حداقل وسعت اراضی برای اجاره به سرمایه‌داران، هزار هکتار و حداکثر مدت اجاره ۳۰ سال (قابل تمدید) تعیین شده بود.

رژیم شاه که از یک طرف در پی سودآوری برای بستگان و عوامل خود بود و از طرف دیگر داعیه صنعتی کردن ایران را داشت دست به تحولات زیادی در مکانیزه و مدرنیزه کردن مزارع و استفاده تمام عیار از روشها و وسایل پیشرفته در تولید کشاورزی زد. چندین مزرعه را با برنامه‌ریزی و طرح متخصصان خارجی با برنامه کشت خاص- تسطیح و بلوک‌بندیهای مدرن- آبیاری طراحی شده و مدرن نظیر آبیاری قطره‌ای آبیاری بارانی- انواع کانال‌کشی‌ها و...

همچنین انواع اقسام و وسایل کشاورزی متحرک، آزمایشگاهها-انواع بگذرها- سمپاشها و هواپیمای سمپاش تاسیس کرده و کارخانجات تبدیل به محصولات مزارع رانیز بعنوان صنایع کشاورزی در جوار مزارع ایجاد نمود و بدین صورت برای اولین بار کشت و صنعت را در ایران بوجود آورد.

شرکت ایران- کالیفرنیا

همزمان با تصویب قانون تاسیس شرکتهای بهره‌برداری از اراضی زیرسدها و گذاری این اراضی به شرکتهای بزرگ شروع شد اولین شرکتی که در این جهت شروع بکار کرد شرکت ایران- کالیفرنیا بود، در تاریخ ۸۸/۱۰/۳۰ موافقتنامه‌ای با شرکت آمریکایی «ترانس ورلد کالیفرنیا» با مساحت طرح ۱۰/۷۹۶ هکتار (دوقطعه زمین به فاصله تقریبی ۴۰ کیلومتر از یکدیگر زیرسدها) منعقد گردید. این شرکت آمریکائی در آغاز کار با مبلغ ۲۰۰ هزار دلار سهم «مدیریت» شرکت را خریداری کرده و با فروش سالیانه

۱۰۰ هزار دلار «مدیریت» شرکت، پس از ۴ سال دوبرابر سهم خود را برداشت نمود که موجبات و رشکستگی شرکت رافراهم آورد. عملیات این طرح شامل کشت چغندر قند، یونجه، ذرت، گندم، سبزیجات و همچنین پروراندی یک هزار و چهارصد راس گوسفند پیش بینی شده بود، میزان کل سرمایه این شرکت ۳۱۲ میلیون ریال بود.

این طرح به قیمت تخریب روستاهای منطقه، از بین رفتن دامداری سنتی منطقه، کاسته شدن میزان حاصلخیزی خاک مزارع بعلت شیوههای غلط تسطیح، هدر دادن میلیونها ریال سرمایه و وام، در اسفندماه سال ۱۳۵۴ بعلت عدم افزایش سرمایه، شرکت از نظر مالی بحال توقف درآمد ولی بازم وامهای کلان از طرف «بانک تعاون کشاورزی»، آن رابه روی پانگهداشتنند با این وصف هیچگاه میزان تولید درهکتار به ارقام پیش بینی شده در طرحها دست نیافت و بعلت افزایش هزینهها و کمبود درآمدها و تاخیر در اجرای طرح، طرح همواره مواجه با زیان بوده است، میزان تولید درهکتار محصولات مختلف بشرح زیر است:

(ارقام به تن)

سال	۱۳۵۵	۱۳۵۶
چغندر قند	۴۱/۳	۴۸
یونجه	۵/۶	۶/۵
مایلو	-	۳
ذرت	۲/۲	۲/۵
پنبه	-	-
گندم	۱/۸	۲/۱۸

(مأخذ: مروری بر مسائل اقتصادی-اجتماعی... کشاورزی و روستایی ایران در سالهای اخیر.)

باتوجه به آمار و ارقام فوق دلایل ذکر شده مستدل تر جلوه می کند، چرا که باوجود نزدیک به ۱۰۸۰۰ هکتار زمین مزروعی که ۴۷۰۰ هکتار آن تسطیح شده بود، برای مثال برداشت ۲/۱۸ تن گندم در سال ۵۶ نشان دهنده عدم کارائی این کشت و صنعت با آنهمه هزینههای گزاف می باشد که این نوع عملکرد در حد خویش اضمحلال کشاورزی راسرعتی بیشتر می بخشید.

کشت و صنعت ایران و آمریکا

در سال ۱۳۴۹ هاشم نراقی از سرسپردگان رژیم شرکت ایران- آمریکا را دروسعت ۲۰/۲۶۳ هکتار بوجود آورد. سرمایه اولیه آن ۱۰۰ میلیون ریال بود که سهامداران آن

عبارت بودند از: هاشم نراقی با ۹۹٪ سهم، تیمسار علوی کیا با ۱٪ سهم و بالاخره آقای لسترهینجر با ۱۰۰٪ سهم. شرکت فوق فعالیتهای خود را از سال ۱۳۴۸ قبل از تحویل قطعی اراضی بامدیریت هاشم نراقی شروع نمود و در سال ۱۳۴۹ درخواست وام نمود که مبلغ ۱۲۰ میلیون ریال به تصویب رسید. عملیات طرح شامل کشت پنبه، چغندر قند، گندم، مایلو، یونجه مختصری و سبزیجات، باغات مرکبات و انگور و همچنین پرورش ۵ هزار راس گوسفند بود. فعالیتهای شرکت تا پایان سال ۱۳۵۳ با استفاده از وام بلندمدت فوق و ۷۰ میلیون ریال وام کوتاه مدت ادامه یافت تا اینکه شرکت با مشکلات مالی فراوانی مواجه و آقای نراقی نیز از کشور خارج گردید و بانک توسعه، مدیریت شرکت را بعهده گرفت و در ۱۱۰ میلیون ریال افزایش سرمایه به میزان ۴۱/۲۵ میلیون ریال سهم گردید و سهامداران تغییر یافتند. سپس طرح تکمیلی شرکت باوامی به مبلغ ۲۹۴ میلیون ریال در سال ۱۳۵۴ به تصویب رسید. میزان تولید درهکتار محصولات مختلف بشرح زیر است:

(ارقام به تن)

چغندر	یونجه مایلو پنبهوش	گندم
۳۲	۰/۹	۱/۲

مأخذ: مروری بر مسائل اقتصادی-اجتماعی... کشاورزی و روستایی ایران در سالهای اخیر.

این شرکت نیز که باهمان انگیزه دریافت سود بیشتر نه تولید بیشتر تاسیس شده بود عملاً هیچکاری را از پیش نبرد و با تسطیح ۵۵۰۰ هکتار وزیر کشت بردن ۹/۱۳۰ هکتار از اراضی نتیجهای در بر نداشت.

شرکت ایران شل کات

این شرکت نیز باهمان ایدههای کذائی در سال ۴۹ تاسیس گردید و در زمینی به مساحت ۱۵/۷۹۶ هکتار با سرمایه اولیه ۶۰ میلیون ریال شروع بکار نمود. سهامداران آن عبارت بودند از: شرکت شل با ۷۰/۵٪ سهم- بانک توسعه کشاورزی با ۱۵٪ سهم و بانک عمران با ۱۰٪ سهم. در سال ۱۳۵۰ بادرخواست وام از بانک توسعه کشاورزی ووامی به مبلغ ۱۱۰ میلیون ریال به تصویب رسید. پیش بینی شده بود در مرحله اول از ۴۳۰۰ هکتار و در سال ۱۳۵۷ (یعنی مرحله نهائی) از ۱۴/۷۰۰ هکتار اراضی واگذاری بهره برداری گردد، عملیات طرح شامل کشت یونجه، گندم، جو، چغندر قند، آفتابگردان، مایلو، ذرت و توت فرنگی و همچنین پرورش ۲۰ هزار راس گوسفند.

در سال ۱۳۵۳ طرح تکمیلی و اصلاحی باوامی به مبلغ ۱۴۰ میلیون ریال بتصویب رسید. علاوه بروام فوق الذکر وام دیگری به

مبلغ ۶۰ میلیون ریال از بانک توسعه کشاورزی ایران بمنظور تامین منابع مالی لازم برای عمران اراضی دریافت نمود. در سال ۱۳۵۵ بانک توسعه کشاورزی بمنظور جلوگیری از وقفه در عملیات شرکت و حفظ منابع خود مدیریت شرکت را بعهده گرفت و ۲۲۵ میلیون ریال دیگر نیز برای گردش عملیات در اختیار شرکت قرار داد.

میزان تولید درهکتار محصولات مختلف

سال	۱۳۵۵	۱۳۵۶
چغندر قند	۱۹/۶	۳۸
یونجه	۸	۷/۵
مایلو	۲/۱	۲/۵
ذرت	-	۸/۰
پنبه	۰/۷	-
گندم و جو	۲/۲	۲/۲

(مأخذ: مروری بر مسائل اقتصادی-اجتماعی... کشاورزی و روستایی در سالهای اخیر.)

در مقایسه ارقام فوق با عملکرد درهکتار شرکت همانند دیگر شرکتهای گزاف بروی با ایستاده است. در این طرح حدود ۵۶۰۰ هکتار از اراضی تسطیح شده و ۶۷/۵۰۰ هکتار آن به زیر کشت رفت. تعداد دامها نیز خیلی کمتر از میزان پیش بینی شده بود یعنی ۳۵۰۰ راس.

وضعیت دوشرکت بین المللی کشت و صنعت ایران با سرمایه ۶۱۰ میلیون ریال با ۱۶۶۹۰ هکتار اراضی واگذاری و شرکت گله با سرمایه ۴۰۰ میلیون ریال و با حدود ۴ هزار هکتار از اراضی زیرسرد دز، از شرکتهای مزبور بهتر نبود.

مدرنیزاسیون یا مکانیزاسیون

بررسی عملیات چهار شرکت ایران کالیفرنیا، ایران و آمریکا، ایران شکلات و بین المللی ایران در اراضی زیرسرد دز نشان می دهد که تا پایان سال ۱۳۵۶ از جمع ۶۸ هزار هکتار اراضی تخصیص یافته و ۴۴ هزار هکتار اراضی واگذاری، حدود ۲۲ هزار هکتار را تسطیح و برای عملیات زراعی آماده نموده اند، که بعلت مشکلات مالی بقیه پروژه متوقف مانده. هزینه عمران اراضی که حدود ۵۰ هزار ریال پیش بینی شده بود به ۱۲۰ هزار ریال بالغ گردید، تسطیح غلط اراضی موجب گردید که مواد ارگانیک خاک کاهش

داده شود و امکان افزایش حاصلخیزی مجدد این اراضی در کوتاه مدت از بین برود. از دیگر سو علیرغم عرضه کافی کارگر و نیروی انسانی در منطقه، مکانیزاسیون و مدرنیزاسیون در بالاترین و پیشرفته‌ترین حد در منطقه انجام می‌گیرد و انواع ماشین‌آلات کاشت، داشت و برداشت از خارج خریداری می‌گردد، ولی مشکل تأمین و گرانی قطعات یدکی، کمبود افراد متخصص آشنا به ماشین‌آلات، عدم ارائه سرویس و خدمات مورد احتیاج از طرف شرکت فروشنده ماشین‌آلات و تنوع انواع و اقسام ماشین‌آلات همگی با هم موجبات عدم استفاده لازم و صحیح از ماشین‌آلات را فراهم آوردند مضافاً اینکه با مکانیزاسیون و عدم استفاده از کارگر، مشکلات عظیم اجتماعی در منطقه بوجود آمد.

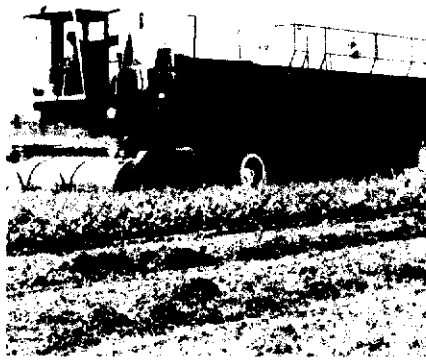
از طرفی نیز مشکلات مالی شرکتها و پائین بودن درآمدهای حاصله حتی نتوانست هزینه‌های مستقیم کشت را هم بپوشاند، بعلاوه اینکه قبل از واگذاری این اراضی هیچگونه تحقیقاتی در مورد انواع کشت، نوع بذور، سموم، زمان کشت و برداشت و انتقال نتایج از قطعات کوچک آزمایشی به قطعات بزرگتر نشده بود.

بعلت شکستهای فوق‌الذکر بانک توسعه کشاورزی برای جلوگیری از وقفه عملیات و حفظ منافع بانک، مدیریت سه شرکت اولی را بعهده گرفت. علیرغم تعطیل دفاتر مرکزی شرکتها و تقلیل هزینه‌های سربار و کاهش تعداد کارشناسان خارجی و تأمین منابع مالی معالوف بهبودی در حال شرکتها حاصل نشد. این شکستها علیرغم کلیه کمک‌هایی بود که دولت در اختیار این شرکتها قرار داده بود از جمله ارزانتربودن اجاره این اراضی نسبت به سایر اراضی، ارزانتربودن آب بها در مقایسه با قیمت تمام‌شده و با قیمت آب در سایر نقاط، در اختیار قراردادن ۵۰٪ کل هزینه‌ها بصورت وام و مشارکت از طرف بانک توسعه کشاورزی و معاف‌بودن شرکتها از عوارض گمرکی و مالیاتی.

از عوامل دیگر شکست این طرحها، اندازه و وسعت اراضی، اجرای طرحها بصورت همزمان بدون بدست‌آوردن نتیجه از یک نمونه و بینش خوشبینانه به موفقیت طرحها بود. موضوع مهم دیگر این بود که این شرکتها که با نام کشت و صنعت در ایران تأسیس گردیده بودند، عملاً هیچیک کشت و صنعت نبودند بلکه فقط در بعضی از مراحل تولید، تبدیل و مارکتینگ (بازاریابی) محصولات کشاورزی فعالیت می‌نمودند. همه این کشت و صنعتها (باصطلاح) از شاهکارهای رژیم سابق بود که با اعتبارات دولتی تأسیس می‌گردید و هدفهای تبلیغاتی آن در ایران و منافع خاص آن در هنگام تأسیس و نصب (که با ایجاد

قراردادهای خارجی شکل می‌گرفت و بهترین وسیله جهت جپاول بیت‌المال بوسیله دلالتان ایرانی آن بود) بر دیگر هدفهای آن اولویت داشت و گاه از جنون احمقانه‌ای که مخصوص شاه مخلوع بود نیز برخوردار بود. بعنوان مثال با وجود اینکه در دنیا ثابت شده است که کشت و صنعت بیش از ۱۰ هزار هکتار بازدهی ندارد و بیش از آن نیز در دنیا کم‌سابقه است، کشت و صنعت مغان با نزدیک به بیش از ۵۰ هزار هکتار زمین و بیش از یکصد هزار رأس دام طراحی شد که نه تنها قابل کنترل و بازدهی نیست بلکه فقط نشان از یک تبانی اقتصادی و یک غرور استکباری جهت نمایشهای پوچ و بی‌محتوای شاهنشاهی دارد. از طرف دیگر طرحهایی که فقط جنبه آزمایشی برای جهانخواران داشته و بعلت هزینه‌گزار آن در کشورهای غربی پیاده‌نمودن آن مقرون به صرف نبود، بعنوان «تکنولوژی» و «مکانیزاسیون» در خدمت مردم با بیت‌المال ملت مظلوم پیاده می‌شوند، برای مثال طرح تزریق آب به زمین با چاههای خاص و جلورانندن خط شور دریا پروژه آزمایشی بود که با تبانیهای فراوان و با پول ملت ایران بعنوان آبادانی و رشد آبیاری و کشاورزی و استفاده تکنولوژی در خدمت مردم اجرا می‌شود، پروژه‌ای که هیچ تناسبی با موقعیت ایران و نوع مدیریتهای ایران و سطح تکنولوژی موجود در ایران را ندارد.

کشت و صنعت چیست؟ همانطور که ذکر شد قانون تأسیس شرکتها بهره‌برداری از اراضی زیرسردها بمنظور گسترش کشاورزی باصطلاح مکانیزه، دامپروری توأم با صنایع وابسته به مقیاس وسیع بوسیله سازمانها و شرکتها دولتی یا خصوصی یا بدون همکاری مؤسسات دولتی یا خصوصی در ششم خردادماه ۱۳۴۷ شمسی به تصویب رسید و وزارت آب و برق مأمور اجرای آن گردید.

ابتدائاً اگر به اهداف تأسیس مجتمعهای عظیم کشت و صنعت زیر سد در نظر بیافکنیم، آن را بسیار مترقی و در خور تحسین می‌یابیم ولی در صورتیکه نتیجه آن را در قسمت گذشته به تفصیل از آن سخن رفت، بنگریم، آن را در همان جهت سیاستهای استعمار و استعمار کننده همیشگی می‌بینیم. برای درک بیشتر به اهداف اصلی تأسیس این مجتمع نظر می‌اندازیم:

- ۱- حداکثر استفاده از منابع آب و زمین در حوزه آبخور تاسیسات.
- ۲- تشویق سرمایه‌گذاری بخش خصوصی اعم از داخلی و خارجی برای ایجاد مؤسسات کشت و صنعت و دامپروری در مقیاس بزرگ.
- ۳- ایجاد تاسیسات کشاورزی دامپروری توأم با صنایع تبدیل مواد کشاورزی و دامی خام به مواد قابل مصرف و نگهداری آنها به مقیاس بزرگ.
- ۴- افزایش میزان تولید فرآورده‌های کشاورزی در واحد سطح.
- ۵- کاهش هزینه تولید فرآورده‌های کشاورزی- دامی.
- ۶- تربیت کادر فنی مورد احتیاج کشور در زمینه کشت و صنعت.
- ۷- درجه‌بندی و بسته‌بندی محصولات کشاورزی دامی برای عرضه در بازار با توجه به استانداردهای مصوب.

باتوجه به مجموع گفته‌ها تاکنون، این مسئله در ذهن آدمی بوجود می‌آید که: «واقعا به چه چیزی و به چه سیستمی کشت و صنعت گفته می‌شود؟ آیا استفاده بی‌حد و حساب از ماشین‌آلات پیشرفته و بهره‌بردن از جدیدترین تکنیک، تکنولوژی و علوم کشاورزی- صنعتی، می‌توانند به تنهایی کشت و صنعت نامیده شوند؟

در اینجا چند مسئله پیش روی ما جلوه‌گر می‌شود که کم و بیش تاکنون اشاراتی بدان نموده‌ایم با این وجود برای درک بهتر مطلب مثالی ذکر می‌کنیم، مثالی از یک قرارداد نمونه با شرکت «ایران- کالیفرنیا»:

الف: صاحبان سهام این شرکت بدین قرار است: صندوق توسعه کشاورزی ۱۵٪، وزارت آب و برق ۵٪، شرکت طالقانی ۱۰٪، شرکت دیر (Deer) ۱۰٪، شرکت داو (Dow) ۱۰٪، شرکت (BIFC) ۲۰٪، شرکت ترانس ورلد ۳۰٪ (چنانکه ملاحظه می‌شود ۷۰٪ از سهام به بیگانگان تعلق دارد).

سرمایه اولیه شرکت هفت میلیون دلار (برابر با ۵۲۵ میلیون ریال) است.

ب- فعالیتهای شرکت در کشت سبزیهای تابستانی و زمستانی- ذرت و گندم- کارخانه یونجه خشک‌کنی و کنسرو سازی و پنبه پاک‌کنی در چهار یا پنج سال بعد از انعقاد قرار داد.

ج- مدت اجاره سی سال از تاریخی است که تحویل نخستین قطعه از اراضی در داخل هر ناحیه مطابق قرارداد به شرکت طرح آغاز میگردد. اجاره بهای سالانه هر هکتار حداقل ۱۲۰۰ ریال و حداکثر ۱۵۰۰ ریال به صورت جنس است، در صورتیکه شرکت طرح محصول را برداشت کرده باشد، وگرنه به ارزش نقدی پرداخت می‌شود....

د- آب بها سالانه، و برپایه نرخ ۲٪ ریال به ازاء هر متر مکعب قابل پرداخت می‌باشد. (برای هر هکتار بطور متوسط سالانه ۱۰۰۰۰ متر مکعب آب لازم می‌باشد).

ه- منظور از اراضی قابل کشت و آبیاری که به تصرف واحد کشت و صنعت در می‌آید، کلیه آن زمینهایی است که برای کشاورزی مناسب بوده و آب کافی بوسیله وزارت آب و برق برایش تامین شده باشد و نواحی مسکونی دهات بنحوی که توصیف شده است جزء اراضی مورد اجاره محسوب نخواهد شد. (منظور این بوده است که مسکن دیرین برای زارعان صاحب آب و ملک دیروز و کارگران کشاورزی روزمزد امروز همچنان باقی بماند تا از این رهگذر تعهدی برای وزارت و هزینه‌ای برای واحد کشت و صنعت ایجاد نگردد.

چنانچه ملاحظه می‌گردد در این قرارداد یکطرفه هیچگونه امتیازی برای ایران دیده نمی‌شود، این شرکت با استفاده از ده هزار و پانصد هکتار زمین، تنها از هر هکتار سالیانه حداکثر ۱۵۰۰ ریال اجاره می‌پردازد و از طرفی این اراضی جزو اراضی حاصلخیز و دارای تاسیسات آب و برق می‌باشد (گذشته از تعرفه‌های دیگر که بعداً ذکر خواهد شد) چنانچه در قرارداد درج شده است (بسندها) اراضی فاقد این شرایط جزو اراضی تصرف شده محسوب نمی‌گردند، از دیگر سو آب بهای ارزان این شرکت جلب توجه می‌کند، می‌دانیم که آب این اراضی به توسط سد دز تامین می‌گردد، هزینه ساخت- نگهداری- مرمت- لایروبی بقدری گزاف است که درآمد حاصل از آب بها (آنهم در صورت پرداخت) در مقابل آن پیشیزی نمی‌ارزد، در صورتی که رژیم در نهایت پروتی این اقدام را «حداکثر استفاده از منابع آب و زمین در حوزه آبخور تاسیسات» ذکر می‌کند (۳)

مهمترین مسئله‌ای که نباید آن را از نظر دور داشت، قشر محروم و زحمتکش این منطقه می‌باشند، که برخلاف همان قانون باصطلاح ارضی خود رژیم از خانه و کاشانه‌شان آواره می‌شوند و صاحبان آب و ملک مبدل به کارگران کشاورزی روزمزد و ارزاقیمت می‌گردند آنها را بشعار: «تربیت کادر فنی مورد احتیاج کشور در زمینه کشت و صنعت» (۴).

خرید اراضی مزروعی دهات با استناد به ماده ۸ قانون راجع به الحاق هشت ماده به آئین‌نامه اصلاحات ارضی مصوب

۱۳۴۶/۳/۲۲ برای واگذاری به واحدهای کشت و صنعت انجام شده است که در عمل این قانون نیز نقض شده است. ماده مذکور چنین است:

«در نواحی و مناطقی که دولت با اجرای طرحهای توسعه منابع آب و خاک و همچنین اجرای طرحهای توسعه آبهای سطحی و زیرزمینی یا احداث سدها و بندها و گروه چاههای عمیق و نیمه عمیق منابع آب را مهار کرده و بالنتیجه موجبات ازدیاد بهره‌برداری زارعینی که در اجرای قوانین اصلاحات ارضی صاحب زمین شده‌اند فراهم گردد دولت اجازه دارد نسق آبخور قدیمی را ارزیابی و معادل ارزش آن از اراضی داخل طرح به آنان منتقل نماید، در صورتی که این قبیل زارعان به اراضی بیشتری احتیاج داشته باشند در صورت امکان زمین اضافی مورد تقاضا حداکثر تا مساحت شش هکتار بوسیله کمیسیون بند ج در تبصره ۲ این ماده ارزیابی و به اقساط پانزده ساله به آنان فروخته می‌شود.

تبصره ۱- مقدار زمینی که در اجرای این ماده در داخل محدوده طرح به زارعان واگذار خواهد شد در هر حال کمتر از میزان نسق قبلی آبی آنان نخواهد بود و دولت برای تامین خانه و مسکن زارعان مذکور در محل جدید ضمن پرداخت ارزش تاسیسات قبلی آنان تسهیلات لازم را برای ساختن خانه و تاسیسات جدید فراهم خواهد نمود و بطور کلی زارعان مزبور از تمام مزایای طرح عمرانی بهره‌مند می‌شوند.

تبصره ۲- بهای اراضی و مستحقات و اعیان متعلق به زارعان از طریق توافق میان سازمان عمران دولتی مربوطه و صاحبان آن تعیین می‌شود....» (قانون اصلاحات ارضی ایران)

برخلاف این ماده، نه تنها از زارعان صاحب نسق آب و زمین را با لاجبار با بهای ناچیز خریداری و آنان را تبدیل به کارگران کشاورزی با مزد روزانه ۸۰-۶۰ ریال نموده‌اند و کانونهای روستایی را درهم ریخته‌اند بلکه از املاک احسن- خانه و مسکن در محل جدید زمین اضافی و غیره خبری نیست.

بطور کلی با وجود اینهمه اجحاف و ظلم و جور نه فقط به یک قشر محدود، بلکه به کلیه جامعه ایران، می‌خواهیم خود را با افزایش آنچنانی تولید در هکتار (بقول رژیم) دلخوش کنیم، با مشاهده آمار و ارقام این دریچه امید نیز بسته می‌شود، طبق آمار حد متوسط تولید در هکتار گندم در کشت و صنعتهای کشورهای غربی، حدود ۶-۸ تن در هکتار می‌باشد. در حالیکه در کشت و صنعتهای زیر سد دز میزان تولید در هکتار گندم ۱/۶ تن بوده است، در صورتیکه بعد از انقلاب در بعضی از نقاط (اراضی نمونه جهاد سازندگی قزوین

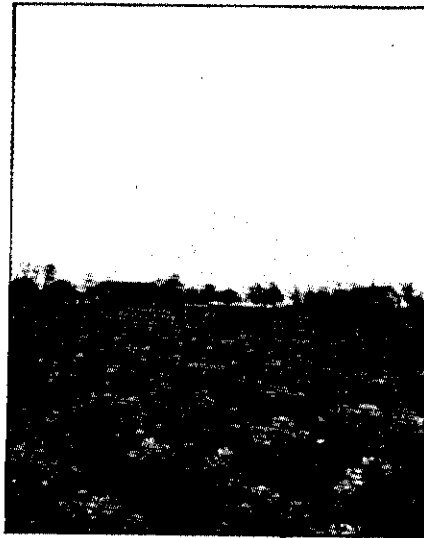
اراضي مزروعي آذربايجان غربي) ميزان توليد در هكتار با استفاده از روشهاي ساده و با صرف هزينه بسيار پائين ۵-۴ تن در هكتار گندم بوده است. چگونه رژيم سفاک پهلوي مي تواند باد به غيقت انداخته و شعار «افزايش ميزان توليد فرآورده هاي کشاورزي در واحد سطح و کاهش هزينه توليد فرآورده هاي کشاورزي - دامی» را جزو اهداف تاسيس کشت و صنعتها در بوق اندازد؟!

شاید در مطالعه اهداف تاسيس کشت و صنعتها فقط اين دو هدف به حقيقت نزديکتر باشد:

۱- تشويق سرمايه گذاري بخش خصوصي اعم از داخلي و خارجي براي ايجاد موسسات کشت و صنعت و دامپروري در مقياس بزرگ.
۲- ايجاد تاسيسات کشاورزي- دامپروري توأم با صنايع تبديلي مواد کشاورزي و دامی به مواد قابل مصرف و نگهداري آنها به مقياس بزرگ.

در صورتیکه فرض را بر آن بگذاريم که اين مجتمع با هزينه کمتر و با توليد بيشتري کار بکند، آیا تبديلي در سيستم وارد مي شود و آیا منفعتي براي کشور عايد مي شود؟ مسلماً جواب خير است، چرا که کليه عوايد حاصل از اين مجتمعها که ۷۰٪ سهام آن به آمريکائيه تعلق دارد از کشور خارج شده و به جيب کمپانيهاي عظيمي مي رود که در نهايت آنها نيز بدون خرجي صاحب ميليونها تومان سرمايه کشورهائي عقب مانده همچون ايران مي شوند، از آنجا «بدون خرج» مي گوئيم که کليه هزينه ها که تعدادی از آنها که (همچون آب و برق و زمين) ذکر گرديد بعهده دولت طسرف قرار داد مي باشد و در صورت ورشکستگي شرکت سهامداران خارجي با فروش سهام خود با قيمتي بالاتر از سهام اوليه شان ضرري متوجه شان نمي گردد.

باز براي درک بهتر مطلب همان مثال قبلي ذکر مي شود، تعهدات وزارت آب و برق در قبال کشت و صنعت دز کار (ايران- کاليفرنيا) و حقوق واحد کشت و صنعت. وقتي تعهدات جانشينان دولت ايران را در قبال اين شرکت مطالعه مي کنيم و مي بينيم که چگونه رژيم گذشته تن به چنين مذلتي داده و دست سوداگران خارجي با تمام خصوصيات سودپرستي سرمايه دار که پيوسته در اندیشه سود بيشتري و گريز از برابر تعهدات مالي و هزينه هاي جاري هستند، را باز مي گذارد، اين سؤال پيش مي آيد که چرا رژيم به اين کار دست زده و حاصلخيز ترين مناطق کشور را ميدان تاخت و تاز اين سوداگران قرار داده است و چه سياستهاي از پشت پرده توسط امپرياليسم تحميل کننده اين قراردادهاي ننگين بوده است؟.

تعهدات وزارت آب و برق

۱- وزارت به هزينه خود زهكشي در خارج قطعات يكصدهكتاري را بدون معطلی انجام خواهد داد.

۲- وزارت اراضي را تسطیح و هموار خواهد کرد.

۳- وزارت کانالها و دريچه هاي اصلي آب را خواهد ساخت و در دسترس واحدهاي زراعي صدهكتاري قرار خواهد داد و براي افزايش اندازه نهرها براي آبرساني به اين واحدها اقدام خواهد نمود.

۴- وزارت مسئول تأمين نيروي برق مورد نياز نواحي الف و ب و ج براي گارهاي کشاورزي و فعاليتهاي وابسته موافق مقررات سازمان آب و برق خوزستان است.

۵- وزارت جادههائي را که در تمام فصول قابل استفاده باشد براي واحد کشاورزي هزار هكتاري مي سازد و نگهداري مي کند.

۶- وزارت مسئول نگهداري و تعمير تاسيسات خارج از يكصدهكتار است.

۷- وزارت بدون هيچگونه تاخير بررسي و مطالعه عميق مسئله حمل و نقل محصولات را از مزرعه به بازار تا تاريخ اول ژوئيه ۱۹۷۰ ميلادي انجام خواهد داد.

۸- وزارت دسترسي فوري و مداوم خدمات بهداشت همگاني وساير خدمات عمراني و اصلاحي روستائي براي کارگران و روستائيان در نواحي واحد کشت و صنعت را تأمين خواهد کرد.

۹- وزارت کليه آثار ناشی از تخریب دهات متروکه در داخل منطقه طرح و تبديل اراضي را به وضعي مناسب براي عمران در موارد مورد نياز شرکت تسطیح و برطرف مي کند، بی آنکه هزينه اي براي شرکت ايجاد نمايد.

۱۰- وزارت کسليه خسارات ناشی از زيانهاي وارده به محصولات و غرامات مربوط به خرابيهاي حاصله در اراضي بر اثر کمبود

آب در هر واحد زراعي يكصدهكتاري يا در نتيجه عمليات ساختماني وزارت را پرداخت خواهد نمود.

۱۱- وزارت براي تحصيل معافيت گمرکي و سود بازرگاني کليه ماشين آلات و تجهيزات و وسايل و ابزار و دستگاهها و لوازم يدکي و مصالح و اسباب و ادوات آموزشي، وسايل نقليه و مواد شيميائي و کودهاي شيميائي وساير مواد و اشياء از هر قبيل براي انجام و اجراي و تکميل موثر طرح به نحو مفيد و اقتصادي لازم باشد کوشش خواهد نمود. (۷)

آري سر کيسه خليفه باز است و پول حاصل از فروش نفت ملت به آساني و تنها با تشریفات خاصي به جيب ارباب مي رود، در اصل تمام زحمات بدوش دولت است ولي عايدی سهم ارباب....

چنانچه به حقوق واحد کشت و صنعت نيز دقت کنيم، عمق فاجعه به خودی خود نمايانتر مي گردد.

حقوق واحد کشت و صنعت

۱- حق عبور آزاد و مداوم از جاده هاي هفت تپه براي کليه وسايل نقليه و کارکنان و بازرديد کنندگان شرکت طرح.

۲- حق بکار انداختن یک سيستم ارتباطي راديوئي براي عمليات طرح به هزينه شرکت.

۳- حق پرداخت بر اساس وصولي بجای اعتبار بانکی در قبال هرگونه واردات به ايران پس از تصويب بانک مرکزی ايران.

۴- حق وارد کردن یک دستگاه هواپيماي سمپاش.

۵- حق وارد کردن هر نوع کود شيميائي (در اينجا توانائي توليد در داخل و محصولات کارخانه کود شيميائي ايران نادیده انگاشته شده است).

مسئله اينهمه هزينه که در قبال کليه کشت و صنعتها بدوش دولت بود در روستاها صرف خدمات رساني و افزايش توليد مي شد، بسياري از نابسامانيهاي اقتصادي کنوني وجود نداشت. ولي در هر حال هدف چيز ديگري بود:

۱- تخریب اراضي حاصلخيز.

۲- وابستگي تکنولوژيکي رژيم بسه امپرياليسم.

۳- عدم توليد محصولات اساسي در اينگونه اراضي و در نتيجه وابستگي غذائي به امپرياليسم.

۴- درهم ريختن هر چه بيشتري بافت روستائي و در نتيجه مهاجرتها و بالاخره تمرکز گرائی.

۵- برگشت دادن سرمايه از دست داده در قبال خريد نفت از اين طريق، به کشورهای غربي.

.... و غيره.

امپرياليسم مثل هميشه با سياست سودجوئي و استثمار و استحمار بيشتري

* بعلت شکستهای شرکتهای کشت و صنعت، بانک توسعه کشاورزی برای جلوگیری از وقفه عملیات و حفظ منافع بانک، مدیریت سه شرکت اولی را بعهده گرفت. معالوصف بهبودی در حال شرکتها حاصل نشد.

* رژیم منحوس پهلوی با گذراندن مصوبه قانون تاسیس شرکتهای بهره‌برداری از اراضی زیرسرد دز در سال ۱۳۴۷ و اعطای اجازه کشت محصولات پرسود همچون زعفران و خشخاش به این شرکتها ۶۸ هزار هکتار از زمینهای غصب شده کشاورزان را مبدل به واحدهای بزرگ کشت و صنعت نمود.

کشورهای زیر سلطه اینبار نیز با تشکیل واحدهای ظاهر فریبانه و نام عوام فریب کشت و صنعت که می‌بایست در کشورهایی ایجاد گردد که نیروی کار کمیاب و گران و سرمایه فراوان، دارای اقتصادی پیشرفته و صنعتی باشد، سعی در برآوردن اهداف ذکر شده دارد.

با توجهی که به کل قرارداد گردید، متوجه می‌شویم که انشاء قرارداد طوریت که اجاره‌دار فرمان می‌دهد و موجد همانند سگی رام فرمان می‌برد. عاقبت نیز شرکت با اعلام ورشکستگی سهم خود را می‌برد، روستائییانی که کارگر نشده بودند، مهاجرت کرده بودند و آنانی که کارگر شدند دوباره آواره شهرها می‌گردند و اراضی حاصلخیز استهلاک یافته با صرف میلیونها تومان پول ملت از بین می‌رود.

حال براحتی می‌توان به این سؤال پاسخ داد:

«آیا معنی کشت و صنعت این است؟»

«بررسی میزان تمرکز فعالیتهای اقتصادی اجتماعی در تهران و پی‌آمدهای آن»

جهان‌سوم با آنچه که در جهان صنعتی وجود دارد هیچگونه ارتباط و مشابهتی نداشته و اصولاً بین صنعت آنها با آن چیزی که در کشور ما صنعت نامیده میشود فرق اساسی وجود دارد. بنابراین با توجه به قراردادن کشاورزی بعنوان محور توسعه اقتصادی اعتقاد داریم که در طرح کلی توسعه اقتصادی اجتماعی کشور باید نگرش فعلی نسبت به روستا و شهر متحول و دگرگون شده و در ترکیب آینده آن مراکز فعالیتهای اقتصادی اجتماعی به روستاها انتقال یافته و از اصالت و محوریت حقیقی برخوردار شوند و شهرها بصورت مراکز هماهنگی و تنظیم برنامه‌ها موجودیت و تناسب خود را حفظ نمایند. در این رابطه غایت مطلوب آنست که بیشترین ظرفیت و تعداد مراکز تولیدی اعم از صنعت و کشاورزی و خدمات و بتبع آنها جمعیت و اشتغال در مناطق روستائی قرار گرفته و تحول یابند و روستاها محور استقلال و خود کفائی نظام جمهوری اسلامی و الگویی برای سایر کشورهای جهان‌سوم بشوند.

خلاصه اینکه اگر بخواهیم مسائل و معضلات شهری از جمله تهران را بصورت ریشه‌ای و مقطعی حل کنیم قبل از هر چیز لازم است که ضرورت و دلیل وجودی و نقش شهر و روستا را در رابطه با مسائل اساسی کشورمان بسنجیم و تناسب مطلوبی را در این زمینه در نظر بگیریم و این امر بدون برنامه‌ریزی مشخص و تحول سیاستهای اقتصادی اجتماعی میسر نیست و اقداماتی که صرفاً جنبه تسکین درد و به تأخیر انداختن نتایج و پیامدهای منفی و مخرب شهرنشینی امروزی را داشته باشند با وجود اینکه از جهت مثبتی برخوردار هستند به تنهایی مفید و موثر واقع نخواهند شد و در یک کلام راه حل اصلی و اقدامات اساسی در گرو این است که سیاستهای توسعه شهری تابعی از توسعه روستائی باشد.

در تهیه این مطلب منابع زیرمورد استفاده قرار گرفتند:

- ۱- خلاصه گزارش در خصوص وضع موجود و نیاز به تمرکززدایی شهر تهران- سازمان ترافیک تهران- خرداد ۱۳۶۲
- ۲- طرح تمرکززدایی شهر تهران- سازمان برنامه‌ریزی شهر تهران- تیرماه ۱۳۶۰
- ۳- فهرست نام و نشانی و تولید ۸۵۰۰ واحد تولیدی- بانک اطلاعات صنعتی- ۱۳۶۲
- ۴- بررسی سیستم حمل و نقل و ترمینال کالا در منطقه تهران- سازمان برنامه‌ریزی شهر تهران
- ۵- سالنامه آماری سال ۶۱- مرکز آمار ایران
- ۶- بررسی مسائل کلی نیروی انسانی و اشتغال کشور- وزارت کار و امور اجتماعی- ۱۳۶۱

رابطه توانسته با دستگاههای موجود خود با همکاری روستائیان حدود ۷۰ کیلومتر کانال خاکی را لایروبی نماید که موجب بالا بردن ظرفیت انتقال آب انهار، کم بودن زحمات روستائیان و بوجود آوردن شوق بیشتر در آنان در جهت

توسعه امر مهم کشاورزی شده است.

و: واحد سد و بند و کانال: همانطور که در گزارش وضعیت آب استان ذکر شد استان دارای منابع آب سطحی فراوان می‌باشد و هر ساله حدود ۱۲ میلیارد متر مکعب آب سطحی در این استان هدر می‌رود و لذا لازم است که با برنامه‌ریزی‌های کوتاه، میان و دراز مدت استحصال و مهار آبهای سطحی گام اساسی برداشته شود. در این باب کمیته آب جهاد استان در مدت عمر خود حدود ۴۰ مورد استخر کشاورزی (رزروار) در ابعاد مختلف احداث نموده و حدود ۹۹ مورد دیواره چینی- احداث کانال داشته است و در سال جاری نیز عملیات احداث دو پروژه زیر بنائی بند انحرافی و کنال آب توسط واحد سد و بند کانال کمیته آب جهاد استان بپایان رسید که خود تاثیر مهمی در افزایش محصول در واحد

سطح از طریق کشت دیم به کشت آبی دارند. ز: واحد فروش موتور آلات: چنانکه در گزارش چگونگی آبیگری در استان لرستان توسط روستائیان ذکر شده یک روش آبیگری استفاده از موتور پمپ می‌باشد و با توجه به اینکه اینگونه موتور پمپها اکثراً از خارج وارد می‌شود و بعد از پیروزی انقلاب امکان احتکار این گونه وسایل توسط عده‌ای سودجو وجود داشت لذا واحد فروش موتور آلات کمیته آب تاسیس تا با همت برادران این واحد موتور آلات با نرخ عادلانه و بموقع در اختیار روستائیان قرار گیرد و در این رابطه تا کنون بیش از ۵۰۰ دستگاه موتور توسط واحد فروش موتور آلات کمیته آب در قدرتها و انواع مختلف با نرخ تثبیت شده در اختیار روستائیان قرار گرفته است.

در خاتمه گزارش ضمن آرزوی توفیق برای کلیه خدمتگزاران به اسلام و مسلمین ایمداریم این مختصر فعالیت ما مقبول درگاه ایزد منان و مردم شهید پرور و بخصوص زحمت کش و مستضعف روستائی باشد.

گزارشی از فعالیتهای کمیته آب جهاد لرستان

گزارشی از فعالیتهای کمیته آب جهاد لرستان